

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutviones Morales

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

27. De peccatis quæ contra Fidei confessionem admittuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

id iure naturali esse prohibitum, quia Principum, & Regum mores solent populi imitari. Vnde olim Deus, cum Hebræorum populo præcepta daret, inter alia prohibuit, ne alterius gentis, quam suæ regem sibi deligerent. Deinde, si Rex hæreticus à populo crearetur, electio iure canonico esset prorsus inanis, & irrita: quoniam omnis hæreticus ipso iure excommunicationem cõtraxit, excommunicatus autem, publicorum munerum, & administrationum capax nõ est, quippè cui interdicitur est omni piorum hominum conuictu, societate, & cõmunione. **QVAERES**, an saltem ob cõmunionè pacis bonum tuendum, & cõferuandum, possit Hæreticus auctoritate Pontificia absolutus, in Regem, aut Principem eligi? **R**espondeo, videndũ esse, an multò magis sit in rem populi hæreticum hominem in Regem non eligi, quam eligi ob cõmune pacis bonum. Item, videndam est, an citius, & facilius Reipublicæ salus, & pax labefacta concidat Hæretico regnante, aut dominante, quam Catholico: in super videndum est, num quamvis polliceatur, & iuret, se permitturum Catholicos pacatè, & quietè viuere iuxta Ecclesiæ ritus, & mores; sit ei fides habenda. Nam qui Dei fidè temerè, nefariè, & impiè perfringit, facile fidem datam hominibus violabit, vt abunde experimenta docuerunt. **ROGABIS DEINDE**, an Rex, vel Princeps in hæresim lapsus, sit ipso iure regno, aut principatu suscepto priuatus? **R**espondeo, minimè, sed regno est amouendus, regno priuandus, ei regia potestas abroganda. **QVAERES**, cuius auctoritate sit regno, aut principatu deijciendus? **R**espondeo, auctoritate Pontificis Romani primùm fieri debere criminis declarationem: nam Hæresis crimen est Ecclesiasticum, in quod Iudex Ecclesiasticus primùm inquirere, & animaduertere debet: post cognitã ab Ecclesiã, & damnatã hæresim lata sententia, populus eadè auctoritate soluitur ab omni vinculo, & nexu fidei, promissionis, & iurisiurãdi, quo Regi parere ante debebat, & deinde potest iure populus, vna cum Procerum cõtũ, Regi regnum, & potestatem adimere, ac in sui patrociniũ alios Principes Christianos, & Catholicos vocare, si ad hæc omnia Romani Pontificis publica sententia, & auctoritate accesserit.

Octauò quaeritur, An fas sit, & Reipublicæ expediat Hæreticos impune permittere, & peregrinas, ac supersticiosas sectas tolerare, vt Iudaismũ Paganismũ, Saracenisimũ? **Q**uidã opinantur id fas esse, & expedire, vt Reipublicæ pacatè, & tràquillè viuant. Nam Helueticj populi pace fruuntur, & tranquillitate, cũ tamen Hæreticos permittat in suis finibus: & olim Christiani, Imperatoribus hæreticis, & Paganis regnantibus, vna cũ Hæreticis, & Paganis permitti viuabant. At verò dicendũ arbitror, innumera mala, & incõmoda oriri solita esse, quãdo in Republica impune toleratur eiusmodi hominũ consortiũ, atq; conuictus: vt experimento satis euidentè cõstat in multis prouincijs, quod si aliquando factũ esse legimus, id mirũ non est, quia res, mores, & tempora aliud non patiebantur: & vbi id nunc impune toleratur, Atheismus, aut Paganismus, paulatim inducitur. At vt plura, & grauiora, & deteriora mala deuentur, aliquando id Principes Christiani permittunt.

Cap. XXVII.

De peccatis, quæ contra Fidei confessionem admittuntur.

Pincipio quaeri solet, An qui rogatur ab alio, sit Catholicus, siue Christianus nec ne, eo ipso debeat confiteri, se esse Catholicum, siue Christianum? **A**nimaduertendum est, inter se hæc tria plurimum differre: nam aliud est negare. V. G. Titium se esse Catholicum siue Christianum: aliud Simulare, vel occultare Fidem Catholicam, siue Christianam: & aliud, sectam, vel supersticiosam impietatem profiteri. Deinde sciendum est, posse cõtingere, vt quis, vel verbis, vel factis, vel signis Fidem catholicam abneget, vel occultet. Et proinde, vt sectam alienam totidem quoque modis profiteatur. Primùm quaeritur de verbis, & factis postea de signis.

Profiteri igitur sectam, aut superstitionem Infidelium quorumlibet, siue verbis, siue factis, est per se peccatum, & quidem graue. **QVAERES**, quid si metu mortis quis profiteatur? Etiam tunc est peccatum, quia est per se, & intrinsecè malũ. Vnde metus mortis minuere ex parte eius deformitatem potest quidem; sed tollere ex toto non potest. **Q**uid si, inquit, ore tenus tantummodo quispiam profiteatur, non corde, & animo? **R**espondeo, eum hæreticum, aut Paganum non esse, quoniam intellectu nihil contra Fidem credit, at verò graue peccatum facit, quia Christi Fidè verbis abnegat. Præterea, si Titius legitime auctoritate publica rogatus, se esse Christianum, vel Catholicum neget, graue peccatũ admittit, tametsi metu mortis, & verbo tenus se talem esse negauerit: nam Fidem negare, est etiam per se, & sua natura malum. Postremò, si Titius publicè, & legitime rogatus, sit Catholicus, siue Christianus, an non; tacuerit, ita vt talem se tacendo esse dissimulet, grauius delinquit, quoniam tunc temporis Fidem suam clare, & palam prodere, & confiteri debet: alioqui enim tanquam hæreticus, aut Infidelis censebitur: Et cum id negotij publicè transigeretur, pios Christianorum animos offenderet, si tamen Titius clanculum, secretò, vel priuatim ab aliquo rogetur, sit ne Catholicus, Christianusue an non; non peccat, si tacendo Fidem dissimulet, aut occultet; aut si rogantem verbis ambiguis, aut aliò spectantibus eludat: quia is, qui rogat, nullum rogandi ius habet, & proinde qui responderet, minimè obligatur ad veritatem fatendam: vsu tamen venire interdum potest, ex accidenti aliquo, nimirum, ne alij offendantur, vel ne in periculum perfidix deueniant, vt debeat veritatem profiteri, & nequaquam occultare. At verò si Hæreticum, aut Infidelè se esse fateatur, peccat, non solum mentiando, sed etiam hæreticam prauitatem, aut supersticiosam, vel impiã aliam quamlibet sectam verbis profitendo.

Quaerens, quid si nomen Christiani, vel Catholici apud aliquos prouincias, solum sit nomen nationis, vel gentis, non autem religionis, an peccet Titius contra confessionem Fidei negando se esse Catholicum, vel Christianum? **R**espondeo, minimè, quia solum negat se esse virum illius nationis, vel gentis, de qua rogatur: velut qui

distingere.

disliteretur se esse Italum, Gallum, Germanum, vel Hispanum.

Secundò queritur, An qui apud hæreticos rogatus, sit ne Sacerdos, sit Clericus, an non? Religiosus, nec ne sit? utrum audierit rem diuinam? negauerit, se talem esse, vel rem sacram audisse, peccet contra confessionem Fidei? Finge aliquem in Anglia commorari, vbi talia passim Hæretici percunctantur ad explorandum, an quis Romanam fidem teneat, & profiteatur? Respondeo, minimè. Nā si quis neget se esse Sacerdotē, vel Clericū vel Religiosum, non eo ipso negat se esse Christianū, vel Catholicum, vel fidelem, quia sunt etiam Laici, Christiani, & Catholici. Nec refert, quòd id Hæretici sciscitentur rati tales Romanam fidem tenere: quoniam eam quoque Laici profitentur. Quare solum simplex mendacium in huiusmodi negatione inest; & proinde simulare, vel occultare Clerici, vel Religiosi personam, sine mendacio in verbis, ne quis prodatur, ac capite, & vita periclitetur, nullum peccatum est. Immo etiam Titius Clericus, vel Religiosus, si ad vitam tuendam deposita Clerici, vel Religiosi veste se tantum, vt laicum in speciem gereret, amictu laicorum indutus, non grauiter peccaret. Præterea, si precatones solitas, & officia Ecclesiastica prætermittat, quia comodè ea recitare nequeat absq; probabili vitæ periculo, non peccat: quia leges humanæ non obligant conscientias subditorum, cum graui vitæ discrimine, quamuis in certis casibus obligare possint.

Tertiò queritur, An in hospitij liceat Catholicus carnes edere temporibus ab Ecclesia interdictis, ne se prodatur tamquam catholicum, & in certum vitæ discrimen veniat? Hoc ideo queritur, quia leges humanæ non afferunt obligationem, quando huiusmodi pericula imminent: ex altera verò parte videtur hic Catholicus omnino peccatum admittere contra confessionem Fidei, si ponamus, in huiusmodi hospitij eos, qui carnis vescuntur, hæretici eos cenferi: tunc enim qui carnes edit, factò ipso se hæreticum esse, profiteatur: paulò ante diximus, sectam Hæreticorum, vel Paganorum verbis, vel factis profiteri, esse per se malum, quòd metus etiam mortis non excusat. Respondeo, in primis à carnibus abstinentem aliquem Catholicū, quamuis ab hospite oblatis, eò quòd prætexat, & simulet aliam causam, & rationem longè à religione diuersam, nõ peccare, nec confessioni Fidei repugnare, quia solum religio simulatur, aut celatur. Deinde, in carnis edendis ob vitæ periculum declinandum, non videtur graue peccatum admitti: nam carnum usus per se non est infidelitatis, perfidieque, aut prauitatis hæreticæ professio, sed res est per se media, & indifferens: ex accidenti verò Hæretici talem usum trahunt ad signum perfidie, aut hæreticæ prauitatis: Catholicus autem nulla lege compellitur, cum probabili suæ vitæ discrimine, ad abstinentium eiusmodi signis, quæ Hæretici maligno animo sibi præstituant, vt symbola suæ hæreticæ prauitatis, atque perfidie.

Quartò queritur, An Catholico, vel Christiano per Hæreticorum, vel Paganorum prouincias atque oppida transeunti, liceat salutis causa sese occultare, eorum vestes induendo, aut lingua, &

Sermone vtendo? Sciendum est, vestem, vel signum, quo nationes, vel gentes vti cõstauerunt, aliquando Symbolum esse nationis, aliquando sectæ, & religionis. Variæ enim gentes vario vestimento vtuntur vt solent. Caietanus, 2. q. 3. a. 3. docet, nunquam licere Christiano, etiam metu mortis, vti veste, vel signo Infidelium, quandounque lege, vel consuetudine, vel Principis iussu receptum est, vt qui certam sectam, & religionem profitentur, vtantur eo genere figoi. At alij dissentiunt, asserentes id esse licitum facere, imminente mortis periculo, & omni aliorum offensione femora.

Mihi hoc probabilius videtur: Nam quemadmodum licet Christiano per Paganorum loca transeunti, vti sermone, & lingua ipsorum, vt sibi necessaria vitæ subsidia comparat, sic etiam eidem fas est, vti veste, & symbolo Infidelium. Nam vt sermone illorum, non est per se sectam eorum profiteri, nec propriam religionem abnegare, eò quòd sermo, & lingua tantum modo nota, & signum nationis, & gentis, non symbolum religionis est. Præterea, eiusmodi vsus est omnium hominum communis: nam & ipsi Infideles, & Pagani, vt se simulent, & occultent, vt solent sermone nostro. Quo fit, vt omnes nationes intelligant alienæ linguæ, & sermonis vsus de more adhiberi ad vitam inter exteros conferuandam, & tuendam. Veste insuper, vel habitu Infidelium vti, non est per se eorum sectam, & religionem profiteri, quia res est per se media, & indifferens.

Obijcies cum Caietano, saltem secundum morem, consuetudinem, & legem receptam, apud Paganos esse signum religionis, & sectæ? Respondeo, nequaquam inde colligi, esse per se malum, sed ob scandalum, & periculum aliquorum, quò sublato, nullum peccatum est metu mortis impendente: nam alioqui ea veste, & habitu vti, qui vellet, proculdubio peccatum non euaderet. Adhuc oppones, Rogante Principe, vel Republica cuiusnam religionis situs, negare nos esse Christianos non licet: sed quando more, & lege recepta apud Paganos, certum vestimenti genus est eorum superstitionis religionis, & sectæ symbolum, perinde est, ac si publica Paganorum auctoritate rogaremur, quam religionem profiteamur? Respondeo, non esse idem iuris de verbis, quòd de signis, & vestibus; nam verba, quibus inficiatur quis se esse Christianum, aut se esse Paganum, vel Iudæum, omni ambiguitate carent: at verò vestes, & signa, quæ in rebus, & factis consistunt, non vnã tantummodo rem significant, sed plures: quoniam ad multa vestes, & signa adhibere consueuimus. Vrgēbis: Quemadmodum voces ex institutione hominum, vnã tantum rem designant, sic etiam, licet vestes, & signa per se multa denotare queant, vnã tamen ex more, lege, & instituto Paganorum significant. Respondeo, inter voces, & alia signa magnum esse discrimen. Nam voces postquam hominum placito sunt institutæ ad aliquid significandum, vnã tantummodo significant; at vestes, & alia signa, etiam postquam sunt adhibita ex more gentis, & instituto ad sectam, vel religionem

profitem-

profitemdam, sunt adhuc ambigua: quoniam sunt symbola, vel religionis, & sc̄ctæ, vel nationis, & gentis.

Quindò quæritur, An ubi Catholici, vna cum hæreticis versantur, licitum sit Catholicis adire templa, ad quæ hæretici conueniunt, eorum interesse conuenientibus, atque concionibus? **Respondeo**, si rei naturam spectemus, id non esse per se malum, cum sit res suapte natura indifferens: nam multis de causis potest quis hæreticorum templum ingredi: & conuentibus eorum, & concionibus interesse, vt facilius, validius, & commodius eorum confutet errores. Ex accidenti tamen peccatum est, si id fiat cum aliorum offensione, aut periculo nostro, vel alieno. **QVAERES**, quid si alicubi more, aut opinione hominum communi receptum sit, quodlibet istorum esse symbolum hæreticæ perfidiæ, an Catholicus ea tunc euitare debeat? **Respondeo**, debere, ob scandalum vitandum. Sed quid si Princeps hæresi laboret, & iubeat ciues, tum Catholicos, tum hæreticos templa adire, atque etiam frequentare, in quibus publici hæreticorum conuentus celebrantur, & conciones habentur. & id imperat Princeps conflictu poena publicationis bonorum, vel mortis? **Respondeo**, si id Princeps iubeat, quoniam vult, vt suo mandato omnes obediant, id esse licitum Catholicis facere: nam in eo solum obedientiæ officium Principi debitum præstant. Si tamen id præcipiat, vt eo tanquam religionis symbolo prauitatem hæreticam simul profiteantur, & vt Catholici discernantur ab hæreticis, nequaquam esse licitum parere his Principis iussis; quoniam ceteri proculdubio Catholicis offenderentur: deinde eo ipso tacite hæreticam perfidiam, seu prauitatem profiterentur: **QVAERES**, an tunc liceat Catholico suo Principi obedire, publicè asseuerando se id solum efficere, vt suo Principi pareat, non autem, vt sc̄ctam hæreticam profiteatur? **Quidam** id licere arbitrantur, ne eius bona publicentur, & ne ei vita auferatur: quod sanè probabiliter dici videtur. Ea enim publica restitatio, Catholicorum offensionis, & periculo consilii, & iniquam Principis vexationem iure declinat.

Sexto quæritur, An Catholicis, Christianisue cum hæreticis, vel Paganis belligerantibus, fas, inique sit suis vexillis asferere certa quædam signa, quibus hostes vitantur, vt sic, vel interitum effugiant, vel eos certè incautos vincant, & capiant? **Respondeo**, esse licitum id facere, siue nauali, siue terrestri bello res agatur. Nam hoc nihil aliud est, nisi quoddam insidiarum militarium genus. Et quemadmodum in ludis solent esse iustæ certæ quædam fraudes, in eis vitate, & colludentium inter se communes, & proinde absque peccato: Ita etiam in bello militares insidiæ culpa vacant, quia sunt stratagemata æquè vtrique parti communia. **ROGABIS**, quid si Paganorum signum, sit sc̄ctæ, & religionis superstitiosæ symbolum? **Rateor** esse peccatum eo vt, puta si esset signum Martis, Palladis, aut Iouis, quos pro dijs stultæ, & insanæ gentes coluerunt. Si tamen signum sit res per se indifferens, ita vt tum nationis, & gentis, tum fal-

sæ religionis, & sc̄ctæ signum esse queat, nullum erit peccatum eo vt. Quo fit, vt in comedijs, & tragœdijs, quæ populo exhibentur, liceat vti habitu Infidelium, quantumlibet sit peregrinæ, & vanæ religionis symbolum: quia tunc res agitur non seriò; sed ficta personarum representatione: atque id eo sensu, prudentes quoque spectatores, & auditores accipiunt, & interpretantur. Præterea ex prædictis perspiciatur, eum grauiter peccare, qui in gratiam Paganorum, deorum fallorum, & inanum, quos ipsi venerantur, simulachra, vel imagines depingeret, vel statuas faceret, vel delubra, & fana construeret: quia horum singula per se ad probandam superstitionem, & impietatem, cui sunt consecrata, valent.

Septimò quæritur, An seruo Christiano apud Paganos captiuo liceat in eorum templis genua flectere, obsequium, & officium suo Domino genua submittentem debitum præstando, quò cum incursum sustinet? Nam ex vno capite id non esse licitum videtur, quoniam Nahaman opera, & ministerio Elisæi curatus à lepra, ardentè postulauit ab eo, vt Deum suum precaretur: *Quò, inquit, mihi ignoscas, si adorauerim in templo Remon, Domino meo adorante.* Ex altero capite id videtur licitum esse facere, quia in eo seruus tantummodo suo officio, & munere fungitur. **Respondeo**, ius esse seruo, id facere: nam, dummodo seruus nullum cultum Idolo tribuat, tunc potest suo Domino inferuire; id enim officij præstare solet Domino suo, tum in templo, tum extra templum: quemadmodum etiam Christiani ancilla à Paganis capta, & caudam vestis dominæ suæ gestare solita, tuta conscientia genua flectit, vna cum dominâ in templo Idolorum genua flectente, & sese prosternente, quia id quoque facere vbique consuevit. Quorsum igitur, iniquies, si id est licitum facere, petiuit Nahaman, vt ipsi Deus ignosceret? **Respondeo**, dubium fuisse Nahaman, vtrum iure posset, id obsequij genus domino suo Idoli cultori præstare, immo fortassis verebatur, ne id graue peccatum esset; & proinde impensè postulauit, vt Elisæi precibus id iuris sibi à Domino concederetur. Elisæus autem nequaquam soluit eum lege diuina, neque enim poterat in eo, quod est per se, & intrinsecè malum, lege aliquem soluere, & excipere; sed concessit ei rem sua natura indifferentem, quam tamen ipse anceps animi, tanquam bona mente præditus putabat, aut etiam verebatur esse interdicitam, Deoque proinde odiosam, ac detestabilem: quod Abulensis, & Lyranus prudenter obseruarunt.

Octauò quæritur, An certo aliquo tempore iustus præcepto compellatur ad eliciendum actum credendi? **Respondeo**, semper esse obligationem præcepti, ne aliquid contra Fidem credamus, aut profiteamur. Præterea, præceptum Fidei obligationem inducit, vt impius, siue infidelis credat, cum primum fuerit sibi Euangelium Christi idoneè, & conuenienter annunciatum. Deinde, impius, quo tempore, præcepto cogitur ad meliorem vitæ frugem per veram peccatorum detestationem conuerti; cogitur quoque ad actum Fidei præstandum: tunc enim de peccatis

4. Reg. 5.

peccatis

peccatis dolere debet, Deum amare, criminum veniam petere: sed hæc efficere nequit, nisi fidei actum eliciat. At verò postquam venia impetrata in Dei gratiam, & amicitiam redijt, interim dum eam seruat, & retinet, minimè obligatur ad actum fidei eliciendum. Nam credendi præceptum est à Deo constitutum, vt præsidium, & remedium ad iustificationem impij; ergo iustitiâ, & gratiâ obtentâ, cessat obligatio præcepti: At ratione spei, pœnitentiæ, vel charitatis aliquando suam vim habet.

Postremò est animaduertendum, inter peccata, quæ contra Fidem admittuntur, connumeratam esse Blasphemiam, siue maledictum in Deum, eo quòd sit crimen, quo aliquid verbis contumeliosis Deo, vel Sanctis cælestis patriæ civibus tribuitur, quod in ipsos minimè quadrat, vel aliquid detrahitur, quod ipsorum est proprium, eisque conveniens. Ex quo colligit S. Thomas 2. 2. q. 13. art. 1. Blasphemiam esse peccatum, quod contra Fidei confessionem perpetratur. At verò nos putamus, blasphemiam in vniuersum Religioni aduersari; quia est peccatum, quo maledicta, & contumeliosa verba in Deum, vel Sanctos in cælo regnantes conijcimus: & ideo de Blasphemia differemus, cum de Religione, & peccatis cum ea pugnantibus infra tractabimus.

IOANNIS AZO-
RII LORCITANI, E SO-
CIIETATE IESV,

INSTITVTIO-
NUM MORALIVM,

LIBER IX.

DE SPE, CHARITATE, ET
Religione in Deum.

CAPVT PRIMVM.

*Quid de Spe, virtute nempe Theolo-
gica tenendum sit.*

PRIMO queritur, Quot modis accipiatur Spes? Respondeo, duobus: Primò, vt pertinet ad appetitum sensus, & sic est affectio quædam animi, qua bona futura, ardua, & difficilia ex certa quadam fiducia cupimur, & expectamus: Vt enim timor, est mali futuri, sic Spes boni futuri expectatio. Altero modo accipitur Spes, vt spectat ad appetitum rationis, quæ est voluntas: & tunc, aut sumitur pro re ipsa, quæ speramus; de qua Apostolus: *Expedites, inquit, beatam spem;* & Spes, quæ videtur, nõ est spes. Aut pro actu sperandi, de quo idem Apostolus: *Spe gaudentes: rursus, Spe salui facti sumus:* Aut pro habitu, quo ad sperandum sumus propensi. Quando est actus voluntatis, accipitur etiam du-

plicitate. Primò, fusiùs, & latius, prout est cuiuslibet boni, siue cælestis, & æterni, siue terreni, & caduci, difficilis, & ardui, & futuri expectatio: Deinde strictius, & presius, vt est desiderium cuius certa fiducia futurorum bonorum, cælestium, & æternorum, videlicet diuinæ gratiæ, & gloriæ, & aliorum, quæ sunt nobis à Deo promissa.

Secundò queritur, An Spes, vt est habitus, sit verè, & propriè virtus? Durandus in 3. dist. 26. q. 1. quemadmodum censet in 3. dist. 23. q. 6. Fidem non esse propriè virtutè: sic etiam nec Spem. Id probat, quia virtus propriè sumpta, afficit hominè, cui inest, simpliciter, eumque ad optimum actum dirigit, ornat, ac perficit: nimirum si est virtus rationis, & mentis, dirigit hominem ad verum, certum, clarum, & euidentem: Si est virtus appetitus, ad bonum, quod habetur. At quemadmodum Fides est veri, quod nõ clarè, sed obscure cognoscitur; ita etiam Spes, est boni, quod non habetur: ergo nec Fides, nec Spes sunt virtutes, siue sint à Charitate seuinctæ, quas Theologi informes appellant: siue cum Charitate connexæ, quas virtutes viuas, & formatas vocant. Ait tamen Durandus Spem esse virtutem latè sumptam, vt virtus vocatur, quilibet habitus laudabilis nos ad bonum mouens, ac ducens. Caietanus 2. 2. q. 17. art. 1. existimat Spem sine charitate nõ esse propriè, & simpliciter virtutè, sed cum charitate coniunctâ verè esse, & propriè virtutem. Alij S. Thomæ discipuli cõsentent spem absque charitate esse quidem propriè virtutem; sed non simpliciter, cum charitate tamen esse, & propriè, & simpliciter virtutem: quoniam nulla, inquit, sine charitate potest virtus simpliciter consistere, cum omnium virtutum charitas sit forma, & veluti anima, & vita. Verior tamen est eorum sententia, qui putant Spem esse verè, propriè, & simpliciter virtutem, per suam substantiam, & naturam, siue sit cum charitate sociata, siue ab illa disiuicta: neque enim ad virtutem requiritur, vt hominem referat, & dirigat ad actum simpliciter optimum; sed ad actum optimum, quem potest: Et ideo Fides diuina, est virtus, quia semper est veri: fides humana non item, quia potest esse falsi. Spes quoque diuina, est propriè virtus, quia semper est boni; & quatenus Dei promissis, & eius gratiæ, & charitate innixa fulcitur, summum bonum, quod sibi propositum habet, & quod cõcupiscit, quod expectat, & in quod intendit, certò consequitur, licet consecutionem eius homo per peccatum impediatur. Spes verò humana, actus, vel habitus esse quidem potest, virtus esse non potest; quia nõ semper est boni. Nam malum, quod opinione hominũ putatur bonum, aliquando sperat, nec certò semper suum, quod optat, & expectat bonum, adipiscitur. Charitas autem non est virtutum intrinseca forma, sed extrinseca, quæ facit, vt studia, & opera nostra bona, vitam æternam mereantur.

Tertiò queritur, An Spes sit virtus Theologica? Respondeo, eam tribus de causis virtutem Theologicam dici, vt docet Scot. 3. dist. 26. q. 1. *verj Respondeo non omnis.* Primò, quia circa Deum versatur, tanquam circa rem, & materiam sibi proximè obiectam. Deinde, quia Deo innititur tanquã norma, & regula, qua certò dirigitur. Postremò, quia est habitus diuinitus infusus. Virtus igitur

Theolo

Tit. 2.
Rom. 8.
Infrat. 2.
Supra 8.